

Titel: VIII.

Citation: "VIII.", i *Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind II. Spalte 1477-3968.*
Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/catalog/jura-texts-g02-shoot-d1e232934/facsimile.pdf> (tilgået 18. juli 2024)

Anvendt udgave: Beretning om Forhandlingerne paa Rigsdagen. Bind II. Spalte 1477-3968

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

saftelig, hvis fjerde Paragraphen skal blive paastaaet, at det Ord „læred“ tilføies, jeg anser det nu for særdeles vigtigt, fordi der er et stort Indsigelsestykke. Hvis ikke disse Indsigelser vare færdige, vilde jeg anse det for temmelig ligegyldigt, om dette Ord „læred“ optoges eller ikke; jeg tror, at allerede det, der her er foreslaaet, kan være tilstrækkelig til at vise det Tilraadelige i, at denne Paragraph forbeholder, hvilket jeg ogsaa tror er rigtig med Hensyn til de øvrige Paragrapher i dette Skissel, Noget, jeg naar vi komme til disse, skal tillade mig yverligere at udvikle. Derimod tror jeg, at Alt hvad der er nødvendigt for at forbedre større Religionsfrihed, som vistnok der indføres, det er, at der optages en saadan Bestemmelse som den, at de fra Hoffets afvigende Religionens Forhold skulle ordnes ved Lov; om man der vilde sætte en udtrykkelig Paapegen af, at Hensigten skulde være at indføre en større Frihed, skulde jeg ikke have Noget betænket, men Friheden kan egentlig ikke gives umiddelbart ved Grundloven, den maa gives ved Love, som tillige bestemme Frihedens Grændser.

Re: Naar der, saaledes som det er fæstet af det ærde høi-
 værdige kongelige Medlem, talet om Frihedens Begrændsning, et
 Ord, som saa ofte bruges og ligesaa ofte misbruges, kommer det na-
 turligvis meget an paa, hvad der forstaaes ved Frihed, thi den
 sande Frihed behøver ingen Grændser, fordi den ingen kan overtride;
 fæder der Udriksler Sied, saa er Friheden oplyst, og det er da
 Forbudet med det Offenslige, som bliver at straffe. Altsaa er det
 med den sande Religionsfrihed; heller ikke den taaler nogen materiel
 Begrændsning, naar den virkelig sande Religionsfrihed skal være
 tilstede og alle skal have den inden et materiel Individuums Omfærd.
 Konstatere der sig betænket under Navn, under et fastt Navn af
 Religion, Forbudet med Staten, eller Noget, som i indre Forband
 eller ydre Fremtræden maa anses herfor, saa er dette jo et Atentat
 paa Staten, som skal straffes, og derfor forfatter jo Udvalget en til-
 strækkelig Betryggelse, naar det siges, at Intet maa foreslaas, som strider
 mod Sædeligheden eller den offentlige Orden. For nu at holde
 os til Exempler, hvortil allerede det er nævnt, saa er, naar Taleren
 paa den ene Side er om Jesuiter — som der længere hen er skiltet
 Forslag om, skulde forbydes at komme i Tænde, eller naar den i dette
 Ordstil har været om Mønstre, saa ere de første ingen Religions-
 set, men et Forband med et politisk forligl Formaal, som er Sædelig-
 hed for den offentlige Orden, og Mønstre ere tilviede heller ikke
 noget Religionsgjæmskab, men en Berøring af Individet, som under
 en saadan Omstændighed have gjort Sædelighedens Udveise til Gultus.
 I lige Tilfælde har jo Staten Ret til at indstøde med sine Politis-
 tere for at straffe Forbudet med den offentlige Orden og Sædelig-
 hed. Udvalget indeholder altsaa at den Garant, som kan forberes og
 bør forberes. Alt Udvalget derimod gaar udover disse Garantier og
 forlange, at Intet maa „læred“, som muligvis kunde føre til lige
 Garantier, saa spræder Staten her som en Ret Svaringskiste, idet
 den giver sig til en usvælgelig Regel at underlægge, og vistnok ofte
 kommer til paa en minutiøs Maade at underlægge, om Noget „læred“,
 der muligvis kunde blive til Skade for Sædeligheden og den offent-
 lige Orden. Staten vil i alle Tilfælde neppe derved let forledes til
 at gjøre sig Skyldig i Udriksler fra sit Standpunkt, som den paa den
 anden Side vil forebygge hos Individet. Naar vi derfor antage
 Udvalgets Forslag, som gaar ud paa at indføre en Bestemmelse om,
 at heller Intet der „læred“, som er stridende med Sædeligheden og den
 offentlige Orden, tror jeg, at vi komme ind paa et Punkt, som i
 sine Konsekvenser kan i høj Grad blive fastlig for Religionsfri-
 heden.

Chr. Karsten: Jeg har rignogt ogsaa troet, at den Ret til
 at forene sig i Samfund og dyde Gud paa den Maade, som man
 der vil sige, og efter hvad Samfundet tillader, var en ganske liges-
 frem og naturlig Ret, som vistnok alle burde have fundet stor
 Nødvendighed her i Salen, men da den nu har fundet Nødvendighed, s-
 nes jeg dog, at jeg paa Bortviisningens og Minnermandens Vegne er
 forpligtet til at sige et Par Ord. Man tror og at indbringe en
 saadan Ret, at der kunde aabnes Afgang for Seclerere, hvis Læ-
 domme kunde indbødes aabenbare Væder, men lad ogsaa være, at der
 gives Secler, der gjøre sig Skyldig i Væder, er det da værre, end at

disse Væder udneds i et heelt Land, hvor der puffes paa, at man
 har Christendom, og hvor den læred? Jeg synes, det kommer ud paa
 det Samme; levigt tror jeg, at Regjeringen af Ret til at dyde Gud
 paa den Maade, man selv synes, er et aabenbart Ord paa Gud
 sande Tilværelse. Naar Samfundet i Gud Ord er fæstet, da
 er ogsaa Gud moralisk Tilværelse fæstet. Den, hos hvem Samfund-
 heden er fæstet, giver sig sin iden Betænelighed ved at lade sig bruge
 til enhver Plan, som Væder maatte finde for godt; at kænnte ham
 til, naar han blot derved kan opnåe nogen Fordel; den, hos hvem
 Samfundet hederens Stemme er evigt, hos ham ved jeg, at enhver
 Borgerskilt, og Alt, hvad der hører til en god Statsborger, med
 det Samme er fæstet. Jeg tror, at det ikke er nødvendigt at sætte
 Ordet „læred“, fordi dette Ord er et ganske trydtydigt Ord. En kan
 t. Ex. lase i en Bog, indens flere sive hos, og det kunde kaldes
 at „læred“, og det vil være let at bevise, at hvad der saaledes kunde
 læred, ikke i Gei og Alt var overensstemmende med den sande Lære.
 Naar det Ord „læred“ sies til, har man paa en Maade udelukket
 Friheden til at dyde Gud efter sin Overbeviisning, eller dog ind-
 vindle at gjøre sin Tro gjældende blandt sine Troesfæller, og jeg
 maa derfor for mit Betænksomme ganske fremme imod et saadant
 Tillæg, og fremme for Paragraphen, saaledes som den findes i Ud-
 valget.

Lage Müller: Jeg har undret mig over, at det Udvalgt
 „læred“, som Udvalget har foreslaaet, har fundet med saamegen Neds-
 sigelse her i Salen. Mig synes det dog temmelig klart, at naar der
 i saadanne Samfund ikke maa „foretages“ Noget, som strider mod
 Sædeligheden eller den offentlige Orden, saa ligger ogsaa det, men
 kan ikke tydelig udvælgt, hvad der maa forstaaes ved Ordet „læred“,
 idet man nødvendigvis maa lægge Værdie til, at naar det siges, der
 maa Intet „læred“, som strider mod Sædeligheden eller den offentlige
 Orden, saa siges der ved dette „læred“ ikke til hvad man ved Konse-
 quentmageri kunde udbyde saaledes, at det kunde lade til Strid mod
 Sædelighed og Orden. Forøvrigt skal jeg, da jeg har reid mig, kun
 i Kortvis bemærke, at det endog forekommer mig, at § 66 b, hvor
 med Væderingsforslaget under Nr. 24 ovennævnt falder sammen, inde-
 holder tilstrækkelig Bestemmelse om, at det skal forbeholdes ved Lov,
 hvortil de fra Hoffets afvigende Troesfællesskabs Forhold skal
 ordnes, hvortil maaske som en Tilføjning kunde sættes, at en større
 Religionsfrihed derved er tilliget. Selve den ærde Rigsdagsmand
 for Præstikants 4de Distrikt (Grundtvig), ifald jeg forstod ham rigt-
 ligt, har ogsaa ment, at denne Retting for Borgerne til at forene
 sig i Samfund for at dyde Gud paa den Maade, som de vil frem-
 mede med deres Overbeviisning, dog selv maatte ordnes ved Lov.
 Skjøndt jeg ikke overfer, at det Noget, som man kunde gjøre paa
 Religionen og paa Christendommen, hellere maatte sies aabenbart og
 offentligt, end hemmeligt og i Snyg, maa jeg dog antage, at en sa-
 dan Resolutionsfrihed som den her omtalte maa sies ved en sa-
 dan Lov bestemmes og ordnes.

Schack: Jeg skal blot gjøre den Bemærkning imod at tilføie:
 „læred eller“, at man vel kan foretage Noget, som strider mod den
 offentlige Orden, men man kan ikke lære Noget, som strider imod
 den; saalange man holder sig indenfor „at lære“, kan det ikke stride
 imod den offentlige Orden; det maa blive Gædbling, saafremt det
 skal kunne siges at stride mod denne. „At lære“ kan passe til „Sæ-
 deligheden“, men ikke til „den ydre Orden“. Det er overhovedet
 mærkeligt, at Udvalget kan have foreslaaet en Bestemmelse om
 Sædeligheden, og at den gaar ud paa, at der ikke skal være Lære-
 frihed.

Minister Clausen: Det forekommer mig at være en ganske
 forunderlig Misforstaaelse, der ligger til Grund for den Maade, hvorefter
 paa flere ærde Rigsdagsmænd have yttret sig med den Tilføjning,
 som er dragt i Forslag af Udvalget. Væder og tænke os, at Præ-
 graden blev paastaaet i sin oprindelige Form, hvorefter den lyder:
 „Jeg er Intet foreslaet“, som strider mod Sædeligheden eller den of-
 fentlige Orden; vilde man da virkelig, efter Paragraphens Lydende,
 ment, at et Troesfællesskab ikke foretog sig noget Stridende mod Sæde-
 ligheden eller den offentlige Orden, dersom dette Samfund fremstille
 teende Grundfønelinger for sin Lære og sin der vil sies de Gænder,